

Připomínky k návrhům vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů.

MŠMT sleduje situaci ohledně poskytování jazykové přípravy na ZŠ a avizovalo zapracování změn, jejichž potřeba vzešla z pilotního fungování celého systému během roku 2021/2022. Na základě analýzy MŠMT prezentované PaedDr. Michalem Černým na kulatém stole METY o.p.s. dne 31. 5. 2022 zaznělo mnoho podnětů, jež mají zásadní vliv na kvalitu a dostupnost poskytování jazykové přípravy na ZŠ po celé ČR, a předběžně byla nastíněna podoba plánovaných úprav. Také společnost META, o.p.s. provedla analýzu, v níž shrnula překážky a nedostatky, které ovlivňují nedostupnost jazykové přípravy pro všechny žáky mající na ni nárok.

1) § 11a, odst. 4 a 5 - Ke změnám, které vnímají školy jako nutné a bezodkladné a které se finálně v návrhu vyhlášky neobjevily, patří především **snížení maximálního počtu dětí v jazykových skupinách z 10 na 8 a možnost zřizovat zvlášť jazykové skupiny pro 1. a zvlášť pro 2. stupeň ZŠ.**

Zdůvodnění: Ve většině určených škol mohla kvůli max. počtu 10 žáků vzniknout pouze jedna výuková skupina. V té byli většinou společně žáci 1. a 2. stupně. Není reálné zajistit intenzivní výuku českého jazyka ve skupině, kde jsou žáci nečtenáři, žáci čtenáři 1. stupně a zároveň například žáci 9. ročníků. Formy, tempo i přístup ve vzdělávání těchto žáků je zcela odlišný. Zvláště pokud učitelé s výukou češtiny jako druhého jazyka teprve začínají.

Důsledky: rodiče dětí z jazykové přípravy kvůli nedostatečné kvalitě výuky odhlašovali, učitelé výuku nezvládali diferencovat a zaměřovali se pouze na některé žáky, výuka nebyla efektivní. Samo MŠMT má ve vlastní analýze *II. Vyhodnocení realizace systému jazykové přípravy cizinců v základním vzdělávání za období září-prosinec 2021 a návrhy na jeho úpravu* následující doporučení: „možnost zřídit skupinu pro jazykovou přípravu zvlášť pro žáky 1. a 2. stupně ZŠ z důvodu odlišných vzdělávacích potřeb, zmenšení maximální velikosti prezenční skupiny z 10 na 8 žáků (vznik další skupiny při 9 žácích), zmenšení maximální velikosti distanční skupiny z 10 na 5 žáků (vznik další skupiny při 6 žácích), možnost dokončit jazykovou přípravu ve skupině, kde zůstal pouze 1 žák“ (s. 13). Nic z toho se nakonec ve vyhlášce neobjevilo.

MŠMT chce na organizaci jazykové přípravy ušetřit, ale peníze na skupiny, kde výuka nemůže probíhat kvalitně, jsou vynaloženy s velmi malým, mnohdy žádným efektem, což je nevhodné.

2) Dále je třeba zajistit jazykovou podporu také žákům v přípravných ročnících ZŠ.

Zdůvodnění: Ačkoliv vyhláška přímo žáky přípravných tříd nevyklučuje (plní si povinnou školní docházku), vylučuje je prováděcí metodika¹. MŠMT tvrdí, že v přípravných třídách je výuka individualizovaná a že žáci tak nepotřebují podporu navíc. Ovšem výuka pro 15 dětí má ve své individualizaci limity právě ve chvíli, kdy je tam minimálně jeden žák s neznalostí nebo velmi malou znalostí jazyka. Při maximálním počtu naplněné třídy zde není při jednom vyučujícím prostor pro intenzivní práci na rozvoji českého jazyka (např. u žáků s nulovou úrovní znalostí českého jazyka, kde jsou formy rozvoje jiné než pro rodilého mluvčího v čj). Zvláště proto, že všechny děti mají odklad školní docházky z nějakého specifického důvodu, včetně žáků s OMJ. Naopak, podpora v ČDJ navíc, mimo třídu, může mít pozitivní dopady na školní připravenost a školní úspěšnost těchto dětí.

3) Další avizovanou změnou bylo zajištění **financování na koordinaci jazykové přípravy a začleňování žáků, které je nutnou podporou škol**. Navrhujeme přidat do § 10 další odstavec, který definuje koordinační úlohu určené školy a vymezí k tomu nárokové finanční prostředky.

Zdůvodnění: Určená škola musí zajistit výuku češtiny také žákům z okolních škol. To vyžaduje komunikaci se zákonnými zástupci těchto žáků, komunikaci s dalšími školami, péči o tyto žáky, organizační povinnosti (úprava rozvrhu jazykové přípravy s ohledem na další školy), vedení dokumentace, apod. Metodika k jazykové přípravě navíc požaduje po určených školách, aby testovaly jazykovou úroveň všech žáků (včetně žáků neurčených škol), což jsou opět hodiny práce „navíc“. Na tuto agendu určené školy **nedostávají nárokové žádné finanční prostředky**.

4) Pro zhodnocení efektivity celého systému je bezpodmínečně **nutný sběr dat** jednak **o celkovém počtu žáků s nárokem na jazykovou přípravu, jednak o počtu žáků, kteří JP absolvují a kteří ne**. Dále **sběr dat o jejich vstupní a výstupní úrovni jazyka** (ad koment K § 6b - představy o dostatečné hodinové dotaci na dosažení úrovně B1 nejsou reálné). Navrhujeme přidat ke sběru dat speciální ustanovení do vyhlášky a vymezit povinnosti pro určené i neurčené školy a kraje.

Zdůvodnění: Za celý školní rok nemělo MŠMT data o počtu žáků, kteří jsou do jazykové přípravy zapojeni, ani o počtu žáků, kteří se z nějakého důvodu nezapojili. Přitom jedním z důvodů zavedení nového systému byla větší dosažitelnost jazykové přípravy. MŠMT i přes několikrát upozornění nesbírá data, aby mohlo zhodnotit efektivitu změn. MŠMT nemá ani data o počtu žáků, kteří by měli mít na jazykovou přípravu nárok. Právě z těchto důvodů stále velké množství žáků na jazykovou přípravu nedosáhne (podle šetření MŠMT bylo až 85% zúčastněných žáků žáky určených škol). To znamená, že naprostá většina škol poskytovala jazykovou přípravu jen svým žákům a žáci z ostatních škol se neúčastnili. Podle naší analýzy bylo důvodem nesnadné dojíždění, nepřizpůsobený rozvrh, nedostatek informací, naplněná kapacita určených škol a nedostatečná kvalita nabízené výuky.

Sběr dat o kvalitě a dopadu jazykové přípravy je další krok vyžadující zapojení expertů (VŠ).

5) Vzhledem k tomu, že **distanční výuka** byla ve skutečnosti poskytována pouze v minimální míře a tam, kde fungovala, nebyla příliš efektivní, je třeba ve změnách zohlednit také povinnost kmenových škol zajistit nejen prostorové a technické podmínky pro distanční vzdělávání žáka, ale také **pedagogickou asistenci** (ne jen dozor).

¹ Metodický materiál MŠMT k poskytování bezplatné jazykové přípravy v předškolním a základním vzdělávání od 1. září 2021, str. 6.

Zdůvodnění: Především žáci 1. stupně nemají dostatečné předpoklady pro zvládnání online výuky (sami spustit aplikace, sami se zorientovat - potřebují přímý kontakt, vedení a podporu od další osoby).

6) Přestože pozornost celé společnosti je nyní zaměřena na situaci v souvislosti s příchodem velkého počtu žáků z Ukrajiny, je třeba mít stále na zřeteli, že to nejsou jediní žáci s odlišným mateřským jazykem, kteří přicházejí do českých škol a kteří potřebují podporu při začleňování a rozvoji českého jazyka. **Podpora by měla být nastavena dle úrovně zvládnutí jazyka bez ohledu na státní příslušnost žáka a provázána s dlouhodobou podporou.** Ideálně z § 20, nikoliv z § 16, který vyžaduje zbytečné vyšetření v poradně.

Zdůvodnění: Není možné očekávat, že během 10 měsíců při max. hodinové dotaci 200 hodin dosáhne žák dostatečné úrovně jazykových kompetencí a nebude potřebovat další podporu. Naopak, podporu v osvojování druhého jazyka potřebují žáci 5-10 let po příchodu (dle více než 40 letých zahraničních zkušeností). Z praxe vyplývá, že provázání a podpora z § 16 je v současné době poskytována v omezené míře, mnoho poraden odmítá žáky s OMJ vyšetřovat vůbec, ostatní poradny jsou zahlcené a mají několikaměsíční objednávací lhůty, takže se podpora k žákům dostává jen velmi pomalu. Navíc poradny nemají specialisty na výuku ČDJ, tudíž vyšetřování jazykové úrovně nepatří do kompetencí pracovníků ŠPZ. Rozhodnutí by mělo být zachováno řediteli školy na základě jazykové diagnostiky určeným pedagogem.

Jazyková příprava je navíc stále nároková pouze pro žáky s cizí státní příslušností, ačkoliv ji potřebují také děti a žáci s dvojitým či českým občanstvím. Přestože vyhláška umožňuje zařazení do skupiny pro jazykovou přípravu také žáky bez nároku – např. občané ČR či děti pobývající na území déle než 12 měsíců), podle analýzy MŠMT se jazykové přípravy účastnili v 94% pouze žáci s nárokem. Prakticky to znamená, že škola může mít většinu žáků bez nároku, ale s potřebou jazykové přípravy a kvůli jejich vyloučení z podpory je nemůže kvalitně vzdělávat.